

Ge marknadsbaserade elmarknader en ny chans

Second Opinion den 4 december 2019

Tyskland håller på att överge idén om en helt marknadsbaserad elmarknad på grund av det potentiella problemet med stora arbitragevolymerna. Denna oro är befogad, men det kan finnas en lösning på problemet. Jag skulle vilja uppmuntra EU och Tyskland att genomföra ytterligare studier innan idén om en EU-omfattande, helt marknadsbaserad elmarknad överges.

EU har under flera år arbetat med integrationen av Europas elmarknader. Det första steget var att integrera den europeiska dagen-före marknaden. Där äger handel rum dagen före leverans, då den mesta av elen handlas. Nu är det dags att integrera europeiska balansmarknader. Detta är marknaden där justeringar görs i sista minuten före leverans.

Ett problem med de europeiska elmarknaderna är att begränsningarna i elnätet hanteras annorlunda på dagen-före- och balansmarknaderna. Detta kan leda till förutsebara prisskillnader, som ger upphov till arbitragemöjligheter.

Det finns ofta fördelar med arbitrage på finansiella marknader. Det kan till exempel förbättra likviditeten, stabilisera priserna och göra priserna mer informativa. Men arbitrage som drivs av skillnader i regelverken är sällan fördelaktigt. På elmarknader kan arbitrage som drivs av skillnader i regler för dagen-före- och balansmarknaden väsentligt öka omsättningen på balansmarknaden. Detta är ett stort problem eftersom det finns ett begränsat antal produktionsanläggningar som kan ändra produktionen på kort varsel. Detta innebär att oönskat arbitrage kan minska marknadens effektivitet avsevärt och till och med leda till en ökad risk för elavbrott.

Oönskad arbitragehandel, och särskilt det ökända öka–minska spelet (eng. increase–decrease game), har varit ett betydande problem på de amerikanska elmarknaderna, till exempel under Kaliforniens elkris. Oönskad arbitragehandel är en av orsakerna till varför alla amerikanska marknader har ändrat sin utformning av dagen-före marknaden. Skillnaderna mot balansmarknaden har numera minimerats.

Oönskad arbitragehandel har också varit ett problem i Europa, till exempel i Storbritannien. Vissa länder, till exempel Italien och de skandinaviska länderna, har minskat det potentiella problemet med oönskat arbitrage genom att dela upp staterna i flera zoner som tillåts ha olika dagen-före priser. Men för många länder är detta ett politiskt utmanande, nästan omöjligt steg. I sådana länder är skillnaden mellan dagen-före- och balansmarknaderna särskilt stor, och de kan potentiellt få en betydande mängd oönskad arbitragehandel.

För att mildra oönskad arbitragehandel har Storbritannien istället infört en strängare reglering av bud på elmarknaden. Tyskland har en ännu strängare kontroll av priserna på balansmarknaden. För vissa balanstjänster är det systemoperatören som bestämmer hur mycket tyska producenter ska betalas. Betalningen baseras på en uppskattning av produktionskostnaden.

Inledningsvis förespråkade Europeiska kommissionen att alla EU-medlemmar skulle införa fullt marknadsbaserade balansmarknader. Men Tyskland är motvilligt. En ny rapport visade att om Tyskland införde en helt marknadsbaserad balansmarknad skulle oönskad arbitragehandel kunna öka omsättningen på den tyska balansmarknaden med flera hundra procent. Detta är inte acceptabelt, och Tyskland har därför argumenterat mot ett EU-omfattande krav om helt marknadsbaserade balansmarknader.

Det kan finnas en annan lösning. I den vetenskapliga publikationen "Production efficiency of nodal and zonal pricing in imperfectly competitive electricity markets" har jag och medförfattare (Mahir Sarfati och Mohammad Reza Hesamzadeh) undersökt ett alternativt sätt att dämpa oönskad arbitragehandel. Vi använder flödesbaserad elområdesprissättning på dagen-före marknaden. Våra simuleringar av sådana marknader är lovande. Våra exempel indikerar att detta tillvägagångssätt kan användas för att minska oönskad arbitragehandel, även om varje land bara skulle ha ett elområde på dagen-före marknaden. Så vitt jag vet har ingen estimerat oönskat arbitrage i Tyskland för den flödesbaserade elområdesdesignen. Därför uppmanar jag EU och Tyskland att genomföra en sådan detaljerad studie innan man ger upp idén om att ha en EU-omfattande, fullt marknadsbaserad balansmarknad.

Pär Holmberg